

OGOLJUK-BERZSENYI ANETT

Beszámoló a Szlovák Falerisztikai Társaság 2023. évi konferenciájáról

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság társszervezete, a Szlovák Falerisztikai Társaság 2023. október 21-22-én tartotta szokásos, kétévente megrendezett konferenciáját, ezúttal az észtországi Tallinnban, a Tallinni Lovagrendi Múzeum jelentős közreműködésével. A rendhagyó helyszínen a 2022-ben sajnálatosan korán elhunyt Rudolf Rezníčekre, a Szlovák Falerisztikai Társaság egyik alapító tagjára emlékeztek a résztvevők, aki a 2016-ban megnyílt Tallinni Lovagrendi Múzeum létrehozásában és működtetésében jelentős szerepet játszott.

Az első nap programjainak helyszíne a Palace Hotel konferenciaterme volt. Valery Glushchuk, a Tallinni Lovagrendi Múzeum alapítója, és Vlastimil Kozoň, a Szlovák Falerisztikai Társaság vezetője köszöntötték a résztvevőket, és megemlékeztek Rudolf Rezníčekről. Ezt követően átadásra kerültek a Szlovák Falerisztikai Társaság jelvényei, amivel a jelenlévő tagokat, a tíz éves tagsággal rendelkezőket, a konferencia előadóit, valamint a Rezníček családot tisztelték meg a szervezők. A hagyományosan a tagok között kiosztott egyesületi kitűzőkön ezúttal Tallinn nevezetességei jelentek meg. Az előadókat emellett egy újabb tervezésű kitűzővel is megajándékozták a szervezők.

A megnyitó beszédeket és átadási ceremóniát követően nyolc szakmai előadás hangzott el. A délelőtti szekcióban a Szlovák Falerisztikai Társaság tagjai, délután pedig a Tallinni Lovagrendi Múzeum képviselői és más szakértők mutatták be kutatási eredményeiket.

Az első előadó Pavol Marciš numizmata, gyűjtő volt Szlovákiából, a Szlovák Falerisztikai Társaság oszlopos tagja, korábbi elnöke. Előadásában a második világháború idejének egyik meghatározó szlovák állami kitüntetését, a rövid ideig fennálló Privina Herceg Rendet mutatta be, a tervezéstől az előállításig át a kitüntetés elnyert személyekig. A rendet 1940-ben alapították, elsősorban külföldiek elismerésére. Legmagasabb osztályát, a nagykeresztet láncsal mindössze öt esetben adományozták, a két ismert példány a Tallinni Lovagrendi Múzeumban található. Az előadó ezek közül Joachim von Ribbentrop kitüntetését mutatta be részletesebben.

A következő előadó a bécsi szlovák egyetemi professzor, Vlastimil Kozoň, a Szlovák Falerisztikai Társaság alapítója volt, aki két, nőknek szánt kitüntetést, az Erzsébet Rendet és a Florence Nightingale Medált mutatott be. Az Erzsébet Rendet

Ferenc József 1898-ban alapította elhunyt felesége emlékére. A díszes kitüntetés több osztályának tervei és kész példányai kerültek bemutatásra az előadás első felében. Ezt követően az 1912-ben alapított Florence Nightingale Medál, a nőknek által kapható legmagasabb rangú nemzetközi kitüntetés alapításáról és adományozásáról volt szó. Különösen érdekesek voltak a modern kori adományozásokról bemutatott illusztrációk, amik a világ különböző pontjainak nyugati szemmel már-már viccesnek ható átadási ceremóniáiba engedtek betekintést.

A Cseh Érem és Érdemrend Társaság képviselőjében Vladimír Jašek a Szocializmus Rend – Csehszlovákia legritkább érdemrendje címmel tartott nagy sikerű előadást. Valóban igen ritka kitüntetésről van szó, hiszen tulajdonképpen egyetlen nem automatikus adományozás történt. Rudolf Slánský, a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára kapta meg 1951-ben a magasrangú kitüntetést. Két hónappal később viszont a párton belüli tisztogatás áldozatává vált, hazaárulás vádjával halálra ítélték és kivégezték. A történetek miatt a Szocializmus Rendet nem adományozták tovább, helyette megint újabb kitüntetés alapítására került sor.

A szünet előtti utolsó előadásban Ogoljuk-Berzsenyi Anett, Budapest Főváros Levéltára munkatársa, a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság főtitkára a két világháború közötti időszak magyar kitüntetési viszonyairól számolt be, a békeidőkre koncentrálva. A Horthy-korszak kezdetén a kitüntetés-alapítások Horthy státuszából adódóan lassan indultak meg, állami kitüntetés alapítására 1923-ban került sor a Magyar Érdemkereszt, később Magyar Érdemrend megalapításával, ami a korszak legjelentősebb kitüntetése lett. Különlegességnek számítottak a kulturális és tudományos érdemek elismerését célzó Corvin-Dekorációk és a sportérmek elismerésére alapított Toldi Miklós Érdemérem, ezek részletesebb bemutatására került sor az előadás során.

A délutáni szekcióban Otmar Beneš, a Prágai Hadtörténeti Intézet kurátora a „Győzelemért” Fehér Oroszlán Katonai Rend történetével ismertette meg a résztvevőket. A magasrangú katonai kitüntetés alapításának ötlete már az 1940-es évek elején felmerült, azonban a hosszú egyeztetések miatt a tényleges adományozásra először csak 1945-ben került sor. Az átalakuló politikai viszonyok miatt azonban hamar jelentőségét veszítette, az új szovjet típusú kitüntetések mellett

feledésbe merült. Az előre legyártott darabok jelentős része az 1950-es években így beolvasztásra került.

Tom Bergroth, a finn Turku Történeti Múzeum nyugdíjazott kurátora és a Tallinni Lovagrendi Múzeum munkatársa, „Akseli Gallen-Kallela és a heraldikai rózsa. Művészi tervek egy új érdemrendhez 1918–1919” címmel lebilincselő előadásban mutatta be az 1919-ben alapított finn Fehér Rózsa Rend inszigniainak fejlődéstörténetét, a legelső tervektől a különféle ötletek hozzáadásán át egészen a ténylegesen legyártott darabokig. Az így létrejövő kitüntetés kinézetében nagyban eltér az eredetileg megfogalmazott elképzelésektől, a fő motívumnak szánt rózsa kizárólag a kereszt közepén lévő medalionon kapott helyet.

A brit Stephen Patterson, a windsori Királyi Gyűjtemény főkurátora és a Tallinni Lovagrendi Múzeum munkatársa a Térdszalagrend ábrázolásaiban megbúvó különbözőségekre és hasonlóságokra kívánta felhívni a figyelmet Raffaello Szent György-ábrázolásain, illetve a felhasználásával készült miniatűrökön keresztül. Patterson előadásában olyan apró részletekre mutatott rá, mint a Térdszalagrend megjelenési formái vagy a háttéralakok megléte vagy éppen hiánya az apró ábrázolásokon.

A záró előadásban a finn Catherine Lapinsh, a Tallinni Lovagrendi Múzeum főkurátora a múzeum gyűjteményét és fennállásának fontosabb mérföldköveit ismertette a hallgatósággal. A múzeum napjainkban Tallinn egyik leglátogatottabb intézménye. Gyűjteményében a világ minden tájáról megtalálhatók kitüntetések, egészen ritka és értékes darabok is, például Klemens von Metternich és Moritz von Dietrichstein Aranygyapjas rendi lánc, vagy Sarolta mexikói császárné Csillagkeresztes jelvénye.

A konferencia előadásaiból kötet is készült, amit a résztvevők a helyszínen vehettek át.

Az előadásokat követően az érdeklődők a Tallinni Lovagrendi Múzeum munkatársai által vezetett túrán ismerkedtek meg az óváros történetével, a Hanza-kereskedővárostól az orosz birodalom időszakán át az észt függetlenségi háborúig.

Ennek különösen szép emléke a Szabadság téren 2009-ben emelt szobor, ami az 1919-ben alapított Ész Szabadság Keresztet jeleníti meg.

Október 22-én a Lovagrendi Múzeumban folytatódott a rendezvény. Két csoportra osztva a jelenlévők Catherine Lapinsh tárlatvezetésén ismerhették meg a páratlan falerisztikai gyűjteményt, ahol a világ minden tájáról származó elsőrendű kitüntetések találhatóak meg. Az állandó kiállításban legnagyobb részben európai érdemrendek jelennek meg, de amerikai, afrikai, távol-keleti darabokat is kiállítottak. Külön tárlóban megjelenítésre kerültek a fontosabb női lovagrendek, valamint érdemérmek, többek között a szovjet idők anyasági kitüntetései, amik között magyar darabok is szerepelnek. Az időszaki kiállítás a konferenciához igazodva „Az Első Szlovák Köztársaság” címmel az 1939-1945 közötti szlovák kitüntéseket mutatja be. A tárlat 2024. január 28-ig tekinthető meg.

A tárlat megtekintése mellett Valery Glushchuk vezetésével a múzeum munkatársai bemutatták műszereiket, amik a kitüntetések készítésénél használt anyagok pontos elemzését teszik lehetővé, ezáltal a készítés korának és a rendi jelvények eredetiségének meghatározását segítik. Szó esett a dobozok és szalagok tárolásának problematikájáról. A hosszú ideig összegyűjtött tárolt, sok esetben károsodott szalagokat igyekeznek restaurálni és az állományvédelmi követelményeknek megfelelően biztosítani a hosszútávú megőrzésüket. A restaurálás menetét és a felhasznált anyagokat Tom Bergroth és Stephen Patterson részletesen bemutatta az érdeklődőknek. Lehetőség nyílt néhány, az állandó kiállításban jelenleg nem szereplő darab megtekintésére, például a Szent István Rend több példányát is közelről szemlélhették meg a résztvevők.

A Szlovák Falerisztikai Társaság és a Tallinni Lovagrendi Múzeum minden részletre kiterjedő szervező munkájának és az elhangzott, magas színvonalú előadásoknak köszönhetően a rendezvény nagy sikert aratott a nemzetközi hallgatóság körében. A szakmai programok remek lehetőséget biztosítottak a tapasztalatcserére, tudományos kérdések megvitatására.

